

1. UVOD

Napori velikih sila da spreče izbijanje Prvog balkanskog rata verovatno datiraju od druge polovine 1911. godine kada je situacija u Albaniji i Makedoniji privukla pažnju. U januaru 1912. godine ruska vlada skreće pažnju vladama V. Britanije odnosno Francuske na opasnosti koje bi mogle nastati zbog takve situacije. Tri vlade se udružuju u zajedničkom zahtevu Turskoj da uguši pobunjeničke grupe i da reformiše vladu. Početkom proleća 1912. godine bilo je poznato da je došlo do približavanja Srbije i Bugarske, kao i da je u toku približavanje između ove dve zemlje i Grčke.

2. SILE OBAVEŠTENE O STVARANJU BALKANSKOG SAVEZA

U maju 1912. godine Danev, specijalni ambasador Bugarske, obaveštava Sazonova, ruskog ministra inostranih poslova, o zaključenju Balkanskog saveza i takođe skreće pažnju na tešku situaciju u Makedoniji koja bi mogla zahtevati energičnu akciju balkanskih saveznica protiv Turske. Sazonov savetuje umerenost i obazrivost.

3. PREDLOG AUSTRIJE OD 14. AVGUSTA 1912. GODINE

Austrija je bila veoma zabrinuta i 14. avgusta grof Berhtold, ministar inostranih poslova, upućuje notu silama zalažući se za (1) "postepenu decentralizaciju" vlasti u Makedoniji, (2) održavanje statusa quo na Balkanu, (3) jačanje Turske. Sve sile pozdravljaju ovaj korak, mada traže da se definiše izraz "postepena decentralizacija". Berhtold nakon toga lično odlazi u posetu Rumuniji kako bi je podstakao da preduzme korake u cilju uticanja na uzdržanost balkanskih saveznica. Rusija se i dalje zalaže za umeren stav.

4. TURSKI VOJNI MANEVRI

Krajem septembra Turska odlučuje da održi vojne manevre u Jedrenu. Sile Trojnog saveza smatraju da će to provocirati balkanske saveznice da i one izvrše mobilizaciju, i upućuju notu Turskoj u kojoj protestuju zbog manevara. Turska, u odgovoru (27. septembra), odbija da odustane od svog plana, ali obećava da će ograničiti broj ljudstva koje će učestvovati u manevrima.

5. FRANCUSKI PREDLOG OD 4. OKTOBRA 1912. GODINE

Na dan 30. septembra balkanske države vrše mobilizaciju a 1. oktobra to čini i Turska. Sazonov, koji se nalazio u poseti V. Britaniji, stiže 2. oktobra u Pariz. Sazonov i Poenkare odmah počinju da stvaraju plan da otklone opasnost od rata. Dana 4. oktobra Francuska otpočinje pregovore s raznim evropskim zemljama u cilju (1) zajedničke akcije svih sila ili (2) zajedničke akcije Austrije i Rusije u ime Evrope. Nakon izvesnog odugovlačenja, V. Britanija prihvata predlog u smislu da Rusija i Austrija deluju zajednički, u ime Evrope, u glavnim gradovima balkanskih zemalja i da sve sile deluju zajednički u Carigradu. Austrija ovaj plan prihvata 6. oktobra pod uslovom: (1) da se očuva integritet i suverenitet Otomanske Imperije (status quo na Balkanu); (2) da se u ovoj novoj akciji slede opšte smernice iznete u noti grofa Berhtolda od 14. avgusta; (3) da se sporazum između sila ne saopštava Turskoj. Francuska

prihvata ove izmene a ostale sile se okupljaju oko francuskog predloga.

6. AUSTRO-RUSKA NOTA OD 8. OKTOBRA 1912. GODINE

Dana 8. oktobra 1912. godine zajednička austro-ruska nota uručena je u glavnim gradovima balkanskih zemalja. U noti se konstatuje da: (1) sile neće dozvoliti kršenje mira; (2) da će se same pozabaviti pitanjem reformi u Makedoniji; (3) ukoliko bi izbio rat, sile neće dozvoliti nikakve promene status quo-a na Balkanu; (4) preduzeće zajedničku akciju u Carigradu. Nekoliko sati pre uručjenja note u Cetinju, Crna Gora objavljuje rat Turskoj. Ostale članice saveza upućuju svoje odgovore 13. oktobra zahvaljujući silama na preduzetoj akciji, ali izjavljuju da prednost daju neposrednim kontaktima s Turskom.

7. NOTA VELIKIH SILA TURSKOJ OD 10. OKTOBRA 1912. GODINE

Na dan 10. oktobra u Carigradu je predata zajednička nota sila. U noti se zahtevaju reforme u Makedoniji u skladu sa zakonom iz 1880. godine. Turska je odgovorila 14. oktobra obećavajući reforme. Ali rat izbija pre nego što je bilo moguće preduzeti dalju akciju.

Izvor: Anderson, Frank Maloy and Amos Shartle Hershey, Handbook for the Diplomatic History of Europe, Asia, and Africa 1870-1914 (Priručnik za diplomatsku istoriju Evrope, Azije i Afrike 1870-1914). Priredio National Board for Historical Service. Government Printing Office, Vašington, 1918.